

מערך שיעור ללימוד הפיוט 'חד גדיא'

מטרת השיעור: הבנת מילות השיר והבנת הרעיונות הטמונים בו.

1. שירים בהגדה של פסח. שואלים את התלמידים מי מכיר שירים מההגדה, ואחרי שהם אומרים, שואלים מי יודע מהו השיר האחרון בהגדה? כותבים בגדול על הלוח 'חד גדיא'. מישחו מכיר את השיר? על מה הוא מספר? ביאור מילים. ראשית נכיר את מילות השיר
2.
  - כותבים על הלוח את המילים: 'גדיא', 'כלבא', 'מיא'. ושואלים שתי שאלות:
    - א. באיזו שפה כתובות מילים אלו?
    - ב. מה פירושו? קרוב לוודאי שחלק מהתלמידים יידעו את הפירוש.
  - כותבים את המילים: 'תרי זוזי', 'זבין', 'אתא', 'אכלה', ואת פירושן – שני זוזים, קנה, בא, אכל.
  - כותבים עוד מס' מילים: 'אבא', 'שוחטי', 'נשך', 'הכה'
  - מבקשים מהתלמידים ליצור משפט מהמילים שכתובות על הלוח, למשל: "כלב קנה גדי", "גדי בא למים", "שוחט קנה גדי", "כלב נשך את אבא" וכד'..
  - מציגים את מילות השיר על הלוח ומציגים את הפירוש בצד. (נספח 1)
  - ניתן להפעיל את התלמידים בצורות שונות: המחזה של הסיפור על ידי התלמידים דפי צביעה של חד גדיא (נספח 2)
3. משמעות השיר. שואלים את התלמידים למה הם חושבים שהשיר הזה מופיע בהגדה? איך הוא קשור לפסח? שירים אחרים כמו 'אחד מי יודעי', ו'אדיר הוא' הם שירים שקשורים לתורה או לאמונה, אך השיר הזה הוא לכאורה סתם סיפור תמים על גדי.

מהו משל?

השיר הזה הוא משל, ודרך הסיפור על גדי, הפיוט בא לעורר אותנו להבין דבר חשוב מאוד.

  - שואלים את התלמידים מי לדעתם טוב ומי רע בסיפור? ניתן לפתח דיון על השאלה הזו. שתי דמויות בסיפור שונות מהשאר והם הגדי והקב"ה. הגדי לא אכל אף אחד, ובקב"ה אף אחד לא פגע.
  - הגדי = עם ישראל. עם ישראל הם צאנו של ה' ניתן להביא מס' פסוקים בהם עם ישראל דומים לצאן:
    - א. תהילים צ"ה: "כִּי הוּא אֱלֹהֵינוּ וְאֶנְחֵנוּ עִם מְרֵעֵינוּ וְצֹאן יְדֹו"
    - ב. יחזקאל ל"ד: "וְאֶתְּן צֹאנֵי צֹאן מְרֵעֵינִי"
    - ג. שמואל ב' כ"ד: דוד המלך קורא לעם צאן: "וְאֶלֶּה הַצֹּאן מֶה עָשׂוּ?"
  - אבא = האבא הוא בראש ובראשונה **אבינו שבשמיים**, אך ניתן לומר שהכוונה היא גם לרועה הראשון של עם ישראל - **משה רבינו**.
  - שני הזוזים = שני לוחות הברית. התורה היא הדבר שעל ידו **נקנינו לעם לה'**.
  - חתול = האומות שרוצות לאכול את עם ישראל. אמנם בתנ"ך לא מוזכר חתול אך חיה דומה מוזכרת. ישעיה אומר שבעתיד יהיה שלום בעולם, והוא מבטא את זה גם בפסוק "וגר זאב עם כבש ונמר עם גדי ירבץ", הנמר ממשפחת החתוליים, הוא ביטוי לאומות שכל השנים הציקו לישראל, ובעתיד יחיו בשלום. האכילה של הגדי מבטאת את הפגיעה בישראל - בתהילים ע"ט אומר המשורר על הגויים שמשחיתים את ישראל: "כִּי אֶכֶּל אֶת יַעֲקֹב".
  - כלב = הכלב נושך רק כדי לפגוע, הוא לא אוכל את טרפו - כך יש גויים שבאים להזיק לישראל בלי שום תועלת לעצמם אלא רק לשם ההזיק. כאן בפיוט יכול להיות שהכוונה למצרים שבאו לפגוע בנו. בהקשר למצרים נאמר "ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו" (שמות י"א)
  - חוטרא = המקל מסמל את **המכות למצרים**. המקל מזכיר גם את המטה של משה, באמצעותו הוא עושה את האותות, ובעזרתו הוא קורע את הים.

- נורא = אש. אם ישראל לא עושים רצונו של ה', האש – כלומר **הכעס של ה' על מעשיהם**, שורפת את ה'מקל' - את הסיוע של ה' לישראל.
- מיא = התורה שנמשלה למים היא זו שמכבה את האש, כלומר מסייעת לישראל לשוב אל ה' ולהתנקות מהחטאים – "וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טומאותיכם".
- תורא = שור. השור מבטא את **העושר החומרי**. העושר עלול להרחיק את ישראל מה' "וישמך ישורון ויבעט ויטוש אלוה עשהו". השור מזכיר גם את **חטא העגל**, שנעשה בעזרת שפע הזהב שהשפיע ה' לישראל.
- שוחט = הכוח של הרדיפה אחר העושר ושכחת ה' לא יכול להתקיים לעד – "סוף בהמה לשחיטה". **השוחט מראה שהעושר הוא דבר זמני ולא מתקיים**, וש'לא לעולם חוסך'.
- מלאך המוות לא מרוצה מכך מעשיו של השוחט, הוא רוצה לבטל את הכוח שלו, **והוא רוצה להחזיר את כוח התאוה שהשוחט שחט**.
- **הקדוש ברוך הוא בסופו של דבר מסדר את הכל** – הוא שוחט את יצר הרע. חז"ל מתארים את שחיטת היצר לעתיד לבוא, ומגלים שיצר הרע יידמה לצדיקים כמו הר, ולרשעים כחוט השערה, יצר הרע נראה לנו לפעמים כמו הר, אך באמת הוא חוט השערה ובכוחנו לנצח אותו.

קישור לקליפ –

<https://www.youtube.com/watch?v=17G6uf9ZgHk&feature=youtu.be>

חד גדיא – הפיוט ופירושו

גדי אחד, גדי אחד, שקנה אבא בשני זוזים

ובא חתול ואכל את הגדי שקנה אבא בשני זוזים.

ובא כלב ונשך את החתול, שאכל את הגדי שקנה אבא בשני זוזים.

ובא מקל והכה את הכלב, שנשך את החתול, שאכל את הגדי שקנה אבא בשני זוזים.

ובאה אש ושרפה את המקל, שהכה את הכלב, שנשך את החתול, שאכל את הגדי שקנה אבא בשני זוזים.

ובאו מים וכיבו את האש, ששרפה את המקל, שהכה את הכלב, שנשך את החתול, שאכל את הגדי שקנה אבא בשני זוזים.

ובא שור ושתה את המים, שכיבו את האש, ששרפה את המקל, שהכה את הכלב, שנשך את החתול, שאכל את הגדי שקנה אבא בשני זוזים.

ובא השוחט ושחט את השור, ששתה את המים, שכיבו את האש, ששרפה את המקל, שהכה את הכלב, שנשך את החתול, שאכל את הגדי שקנה אבא בשני זוזים.

ובא מלאך המוות ושחט את השוחט, ששחט את השור, ששתה את המים, שכיבו את האש, ששרפה את המקל, שהכה את הכלב, שנשך את החתול, שאכל את הגדי שקנה אבא בשני זוזים.

ובא הקדוש ברוך הוא ושחט את מלאך המוות, ששחט את השוחט, ששחט את השור, ששתה את המים, שכיבו את האש, ששרפה את המקל, שהכה את הכלב, שנשך את החתול, שאכל את הגדי שקנה אבא בשני זוזים.

חד גדיא, חד גדיא, דזבין אבא בתרי זוזי

ואתא שוּנְרָא וְאָכַלָה לְגַדְיָא דְזַבְיִן אַבָּא בְתַרֵי זוּזֵי. חַד גַּדְיָא, חַד גַּדְיָא.

ואתא כְּלָבָא, וְנִשְׁךְ לְשׁוּנְרָא, דְאָכַלָה לְגַדְיָא, דְזַבְיִן אַבָּא. חַד גַּדְיָא, חַד גַּדְיָא.

ואתא חוּטְרָא, וְהִכָּה לְכַלְבָּא, דְנִשְׁךְ לְשׁוּנְרָא, דְאָכַלָה לְגַדְיָא, דְזַבְיִן אַבָּא בְתַרֵי זוּזֵי. חַד גַּדְיָא, חַד גַּדְיָא.

ואתא נוּרָא, וְשָׂרַף לְחוּטְרָא, דְהִכָּה לְכַלְבָּא, דְנִשְׁךְ לְשׁוּנְרָא, דְאָכַלָה לְגַדְיָא, דְזַבְיִן אַבָּא בְתַרֵי זוּזֵי. חַד גַּדְיָא, חַד גַּדְיָא.

ואתא מֵיָא, וְכָבַה לְנוּרָא, דְשָׂרַף לְחוּטְרָא, דְהִכָּה לְכַלְבָּא, דְנִשְׁךְ לְשׁוּנְרָא, דְאָכַלָה לְגַדְיָא, דְזַבְיִן אַבָּא בְתַרֵי זוּזֵי. חַד גַּדְיָא, חַד גַּדְיָא.

ואתא תוּרָא, וְשָׂתַה לְמֵיָא, דְכָבַה לְנוּרָא, דְשָׂרַף לְחוּטְרָא, דְהִכָּה לְכַלְבָּא, דְנִשְׁךְ לְשׁוּנְרָא, דְאָכַלָה לְגַדְיָא, דְזַבְיִן אַבָּא. חַד גַּדְיָא, חַד גַּדְיָא.

ואתא הַשׁוּחַט, וְשָׁחַט לְתוּרָא, דְשָׂתַה לְמֵיָא, דְכָבַה לְנוּרָא, דְשָׂרַף לְחוּטְרָא, דְהִכָּה לְכַלְבָּא, דְנִשְׁךְ לְשׁוּנְרָא, דְאָכַלָה לְגַדְיָא, דְזַבְיִן אַבָּא בְתַרֵי זוּזֵי. חַד גַּדְיָא, חַד גַּדְיָא.

ואתא מְלַאךְ הַמּוֹת, וְשָׁחַט לְשׁוּחַט, דְשָׁחַט לְתוּרָא, דְשָׂתַה לְמֵיָא, דְכָבַה לְנוּרָא, דְשָׂרַף לְחוּטְרָא, דְהִכָּה לְכַלְבָּא, דְנִשְׁךְ לְשׁוּנְרָא, דְאָכַלָה לְגַדְיָא, דְזַבְיִן אַבָּא בְתַרֵי זוּזֵי. חַד גַּדְיָא, חַד גַּדְיָא.

ואתא הַקְדוּשׁ בְרוּךְ הוּא, וְשָׁחַט לְמְלַאךְ הַמּוֹת, דְשָׁחַט לְשׁוּחַט, דְשָׁחַט לְתוּרָא, דְשָׂתַה לְמֵיָא, דְכָבַה לְנוּרָא, דְשָׂרַף לְחוּטְרָא, דְהִכָּה לְכַלְבָּא, דְנִשְׁךְ לְשׁוּנְרָא, דְאָכַלָה לְגַדְיָא, דְזַבְיִן אַבָּא בְתַרֵי זוּזֵי. חַד גַּדְיָא, חַד גַּדְיָא.

חד נדיא

